

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

**Kouluterveyskyselyn 2008 tuloksia Itä-Suomen läänissä ja
näkökulmia ehkäisevään työhön**

tutkija Hanna Harju

Kouluterveyskysely 1995-

Valtakunnallinen luokkakysely

- peruskoulun 8. ja 9. luokat ja lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijat
- vuodesta 2008 lähtien mukana myös ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat

VUONNA 2007:

206 kuntaa

362 peruskoulua

203 lukiota

73 700 vastaajaa

VUONNA 2008:

146 kuntaa

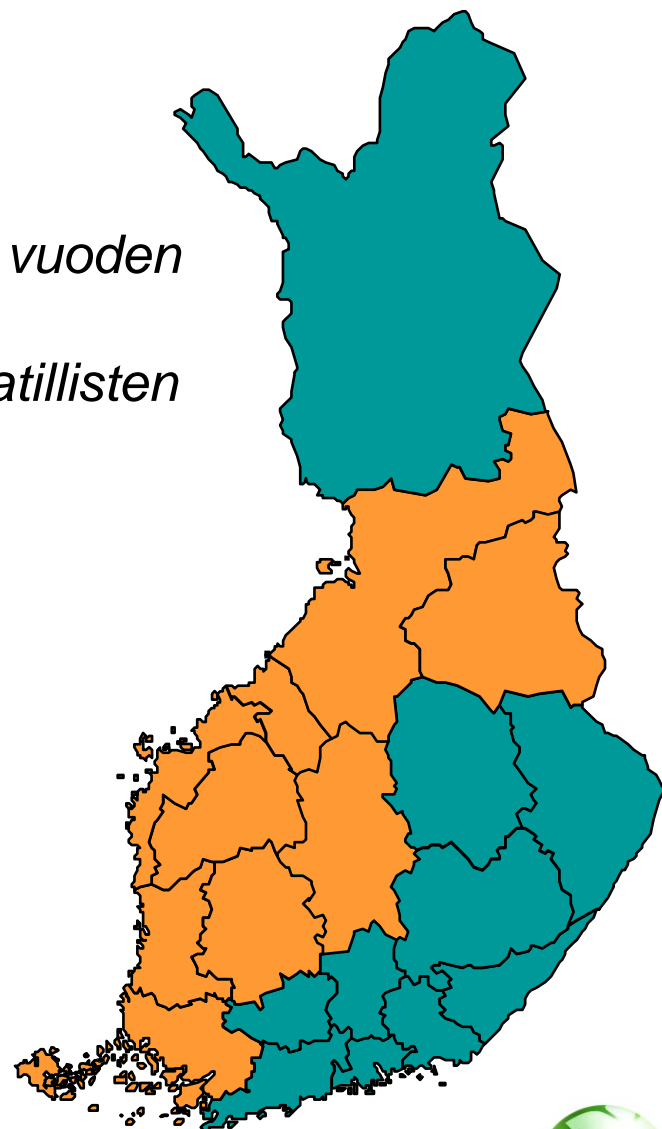
435 peruskoulua

223 lukiota

64 ammattiopistoa

110 600 vastaajaa

Vuonna 2008 Kouluterveyskysely kattoi 82 % peruskoulujen yläluokkalaisista, 77 % lukiolaisista ja noin 50 % ammattiin opiskelevista

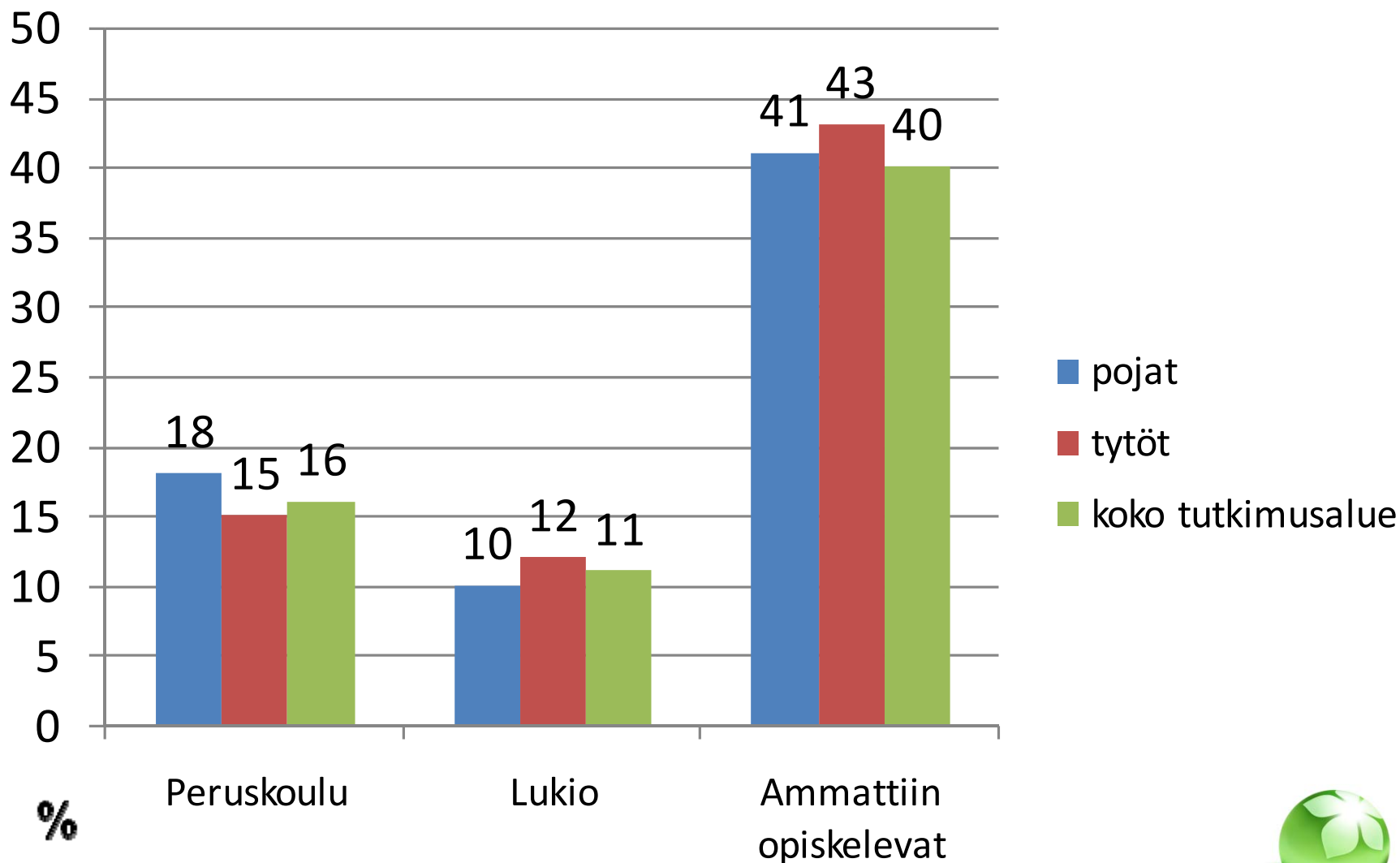

Kouluterveyskyselyyn vastasi Itä-Suomen läänissä 2008

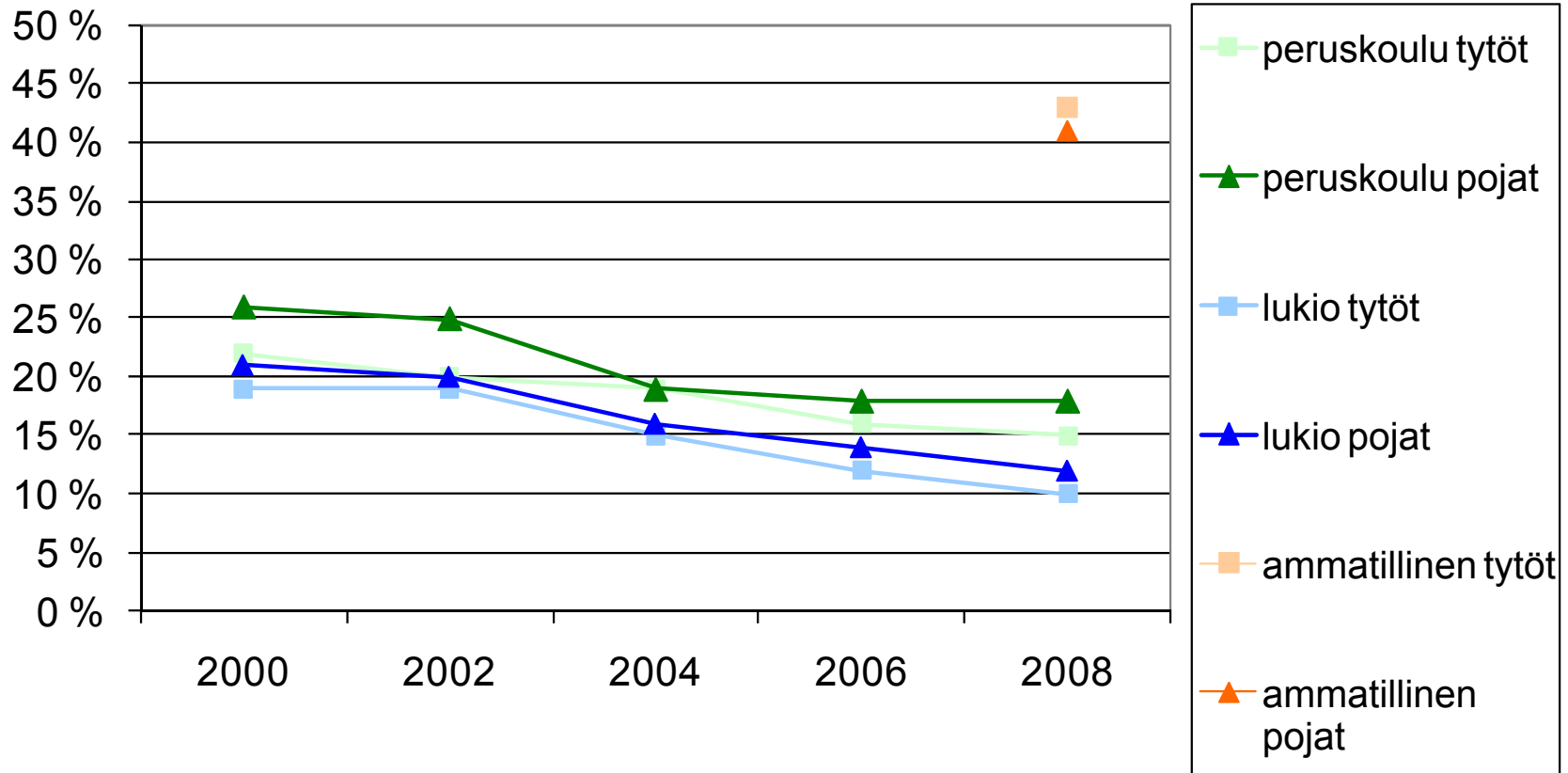
- Peruskoulujen 8. ja 9. luokkalaisia 12 080
- Lukioden 1. ja 2. vuoden opiskelijoita 5 750
- Ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoita 4 820

Tupakoi päivittäin (%)

Tupakoi päivittäin (%)

Pitää helppona tupakan ostoa lähikaupoista, kioskeista, huoltoasemilta tai automaateista (%) (< 18-v)

- Peruskoululaisista 53 %
- Lukiolaisista 68 %
- Ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista 74 %

Tupakat ostettu viimeisen kuukauden aikana (< 18-v)

- 61 % - 77 % ostanut kaverilta
- 34 % - 53 % ostanut kioskista
- 26 % - 44 % ostanut kaupasta
- 10 %- 16 % ostanut huoltoasemalta
- 8 % - 17 % ostanut baarista

Lähde: Stakes Kouluterveyskysely 2008

Säännöllisesti tupakoivista tupakoi päivittäin

koulualueella

27 % yläluokkalaisista

41 % lukiolaisista

77 % ammattiin
opiskelevista

koulun läheisyydessä

34 % yläluokkalaisista

44 % lukiolaisista

62 % ammattiin
opiskelevista

Lähde: Stakes Kouluterveyskysely 2008

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Tupakointi kielletty koulun alueella

- 94 % yläluokkalaisista (tutkimusalueen ka 89 %)
- 19 % lukiolaisista (tutkimusalueen ka 24 %)
- 4 % ammattiin opiskelevista (tutkimusalueen ka 8 %)

Tupakointia ei valvota juuri ollenkaan

- 17 % yläluokkalaisista
- 52 % lukiolaisista
- 53 % ammattiin opiskelevista

Lähde: Stakes Kouluterveyskysely 2008

Opiskeluun liittyvistä tekijöistä yhteydessä päivittäiseen tupakointiin

- opiskelu ammatillisessa oppilaitoksessa → **riski yli 3x**
- tupakoinnin salliminen oppilaitoksessa, henkilökunnan näkyvä tupakointi ja tupakoinnin valvonta → **riski 1,5x**
- ongelmat oppilaitoksen työilmapiirissä → **riski pojilla 1,5x**

Opiskeluun liittyvistä tekijöistä yhteydessä humalajuomiseen

- opiskelu ammatillisessa oppilaitoksessa → **riski yli 1,5x**
- koee, ettei saa apua oppilaitoksen henkilökunnalta muissa kuin opiskeluun liittyvissä ongelmissa
→ **riski pojilla 1,2x**

Lähde: Puusniekka & Jokela. 2009. Riski päihteiden käyttöön suurempi ammattiin opiskelevilla kuin lukiolaisilla. Yhteiskuntapolitiikka 2/2009

Perheeseen liittyvistä tekijöistä yhteydessä päivittäiseen tupakointiin ja humalajuomiseen

- vanhemmat tietämättömiä viikonloppuiltojen viettopaikasta → **riski lähes 2x / 3x**
- keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa → **riski tupakointiin pojilla 1,4x**
- perherakenteena muu kuin ydinperhe → **riski 1,4x / pojilla 1,2x**
- vanhempien tupakointi → **riski yli 1,5x / 1,3x**
- runsaat käyttövarat → **riski 1,5x / 1,5x**
- **vanhempien työttömyys → todennäköisyys humalajuomiseen tytöillä 1,3x pienempi**

Lähde: Puusniekka & Jokela. 2009. Riski päihteiden käyttöön suurempi ammattiin opiskelevilla kuin lukiolaisilla. Yhteiskuntapolitiikka 2/2009

Nykyinen valistus ja tuki – öö, onkohan sitä...

Joku kilpailu oli, jossa yksi 15000 osallistujasta VOI voittaa jotain... Siis haloo, voi voittaa, just joo.

Jossain lapussa oli joku stumppi, jonne voi soittaa. Ei sinne kukaan soita – paitsi ehkä kännessä läpällä.

Koulun pihalla pitäis olla muutakin kuin röökipaikkoja, vaikka jotain kiipeilytelineitä tai ihan mitä vaan.

Terveydenhoitaja tunki käteen vaan pinon A4:sia ja joutu kuuntelemaan tunnin sen kauhistelua ja lässytystä. Niin ei kiitos.

Meidän koulu on julistettu savuttomaksi kouluksi. En kyllä yhtään tiedä miksi. Kaikki siellä polttaa ihan kuin ennenkin.

Lähde: Kuule Oy & Syöpäjärjestöt

Lopettamisen ihanuus ja mahdottomuus (po

- Yrittäneet lopettaa useitakin kertoja
- Toivotaan tupakasta eroon pääsyä
- Itsestä kiinni vs. oma tahto ei riitä
- Epäonnistumista halutaan karttaa
- Hyvin vaikeaa - ainakin nykyisessä elämäntilanteessa
- Lopettamiseen motivoivat:
  - Tyttöystävä, raha, kunto, työpaikka ja armeija, oireet, veto, harrastus, tulevaisuus
- Helpompaa ammatillisen koulutuksen loppupuolella
- Ei keskustella kavereiden kanssa

Lopettaminen amiksessa tuntuu aika mahdottomalta. Siihen pitäis sit ryhtyä melkein kaikkien, jotta onnistuisi...

On paljon helpompaa olla himassa ilman röökiä, koulussa sitä ei pysty.

Lähde: Kuule Oy & Syöpäjärjestöt

Lopettamistuella on kysyntää

Käytännönläheistä, yhteisöllistä ja toiminnallista tukea

- Konkreettisia ja selkeitä ohjeita
- Tekemistä ja toimintaa
- Asiantuntemusta ja auktoriteettiä
- Kokeneen kohtalotoverin kokemuksia
- Ohjattua, jatkuvaa ja säännöllistä tukea
- Välittämistä ja kuuntelemista
- Yhdessä yrittämistä
- Nikotiinivalmisteita, käytön opettamista
- Todisteita eri menetelmien tehosta
- Palkkioita ja rangaistuksia
- Välituntitekemistä
- Kuvia ja selkeyttä

Lähde: Kuule Oy & Syöpäjärjestöt

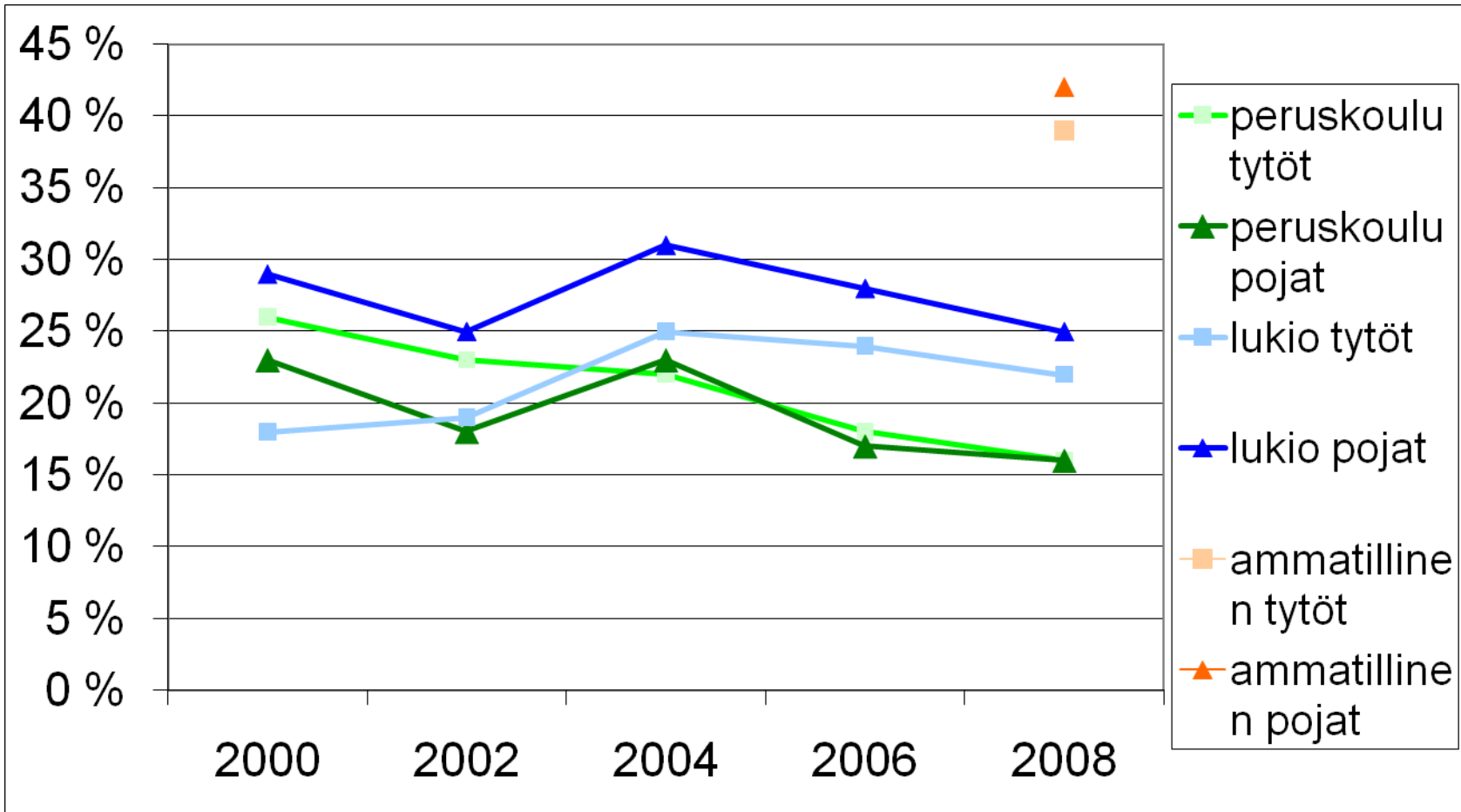
Savuton oppilaitos

- Tupakointi kielletty kaikkialla oppilaitoksen sisä- ja ulkotiloissa tupakkalain edellyttämällä tavalla
- Tupakointi on kielletty opiskelu-, harjoittelu- ja työpäivän aikana, eikä passiivista altistumista tupakoinnille tapahdu
- Opiskelijoita ja oppilaitoksen henkilökuntaa tuetaan tupakoinnin lopettamisessa
- Savuttomuudesta on ilmoitettu asianmukaisin kyltein
- Opiskelijoiden sekä työntekijöiden hakuilmoituksissa kerrotaan oppilaitoksen olevan savuton

Lähde: Luhta & Vainionpää 2008: Tavoitteena savuton oppilaitos tulossa www.thl.fi

Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa 2000-2008 (%)

Juo itsensä humalaan kerran viikossa tai useammin

- 3 % yläluokkalaisista
- 3 % lukiolaisista
- 9 % ammattiin opiskelevista (ka 11 %)

Käyttää alkoholia kerran viikossa tai useammin

- 8 % yläluokkalaisista
- 12 % lukiolaisista (ka 15 %)
- 25 % ammattiin opiskelevista (ka 27 %)

Lähde: Stakes Kouluterveyskysely 2008

Pitää helppona oluen/siiderin ostoa lähikaupoista, kioskeista tai huoltoasemilta (%) (< 18-v)

- Peruskoululaiset 38 % (ka 49 %)
- Lukiolaiset 52 % (ka 66 %)
- Ammatillisten oppilaitosten opiskelijat 54 % (ka 62 %)

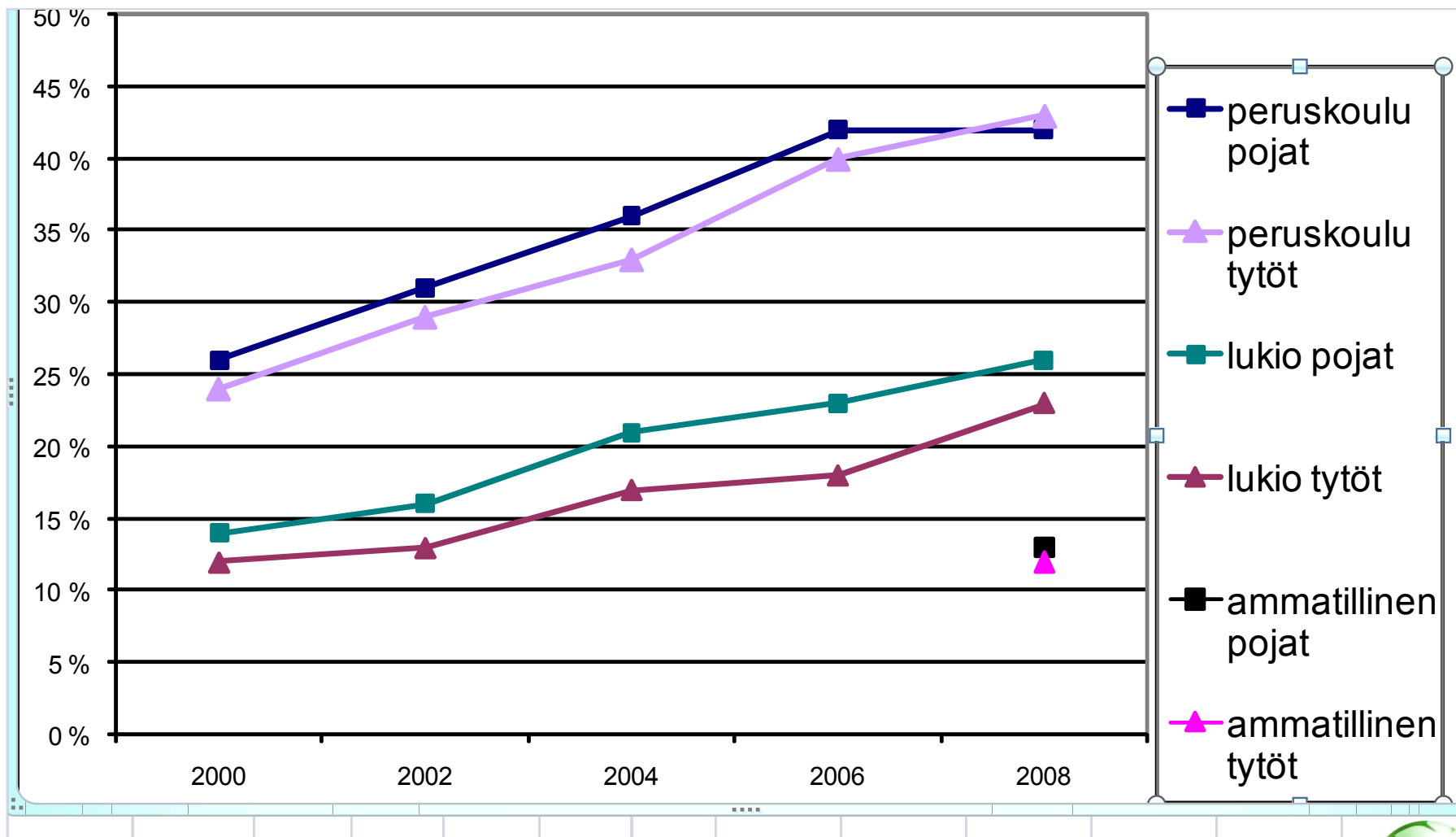
• Alkoholijuomat hankki viime kerralla (< 18-v)

- kaverit tarjosivat 79 % – 87 %, tuntematon henkilö tarjosi 5 % – 21 %
- sisarukset hankkivat 16 % – 17 %
- ulkomailta tai laivalta 8 % – 17 %
- isä tai äiti tarjosi 15 % – 16 %, otin kotoa 10 % – 22 %
- haki itse kaupasta 6 % – 10 %

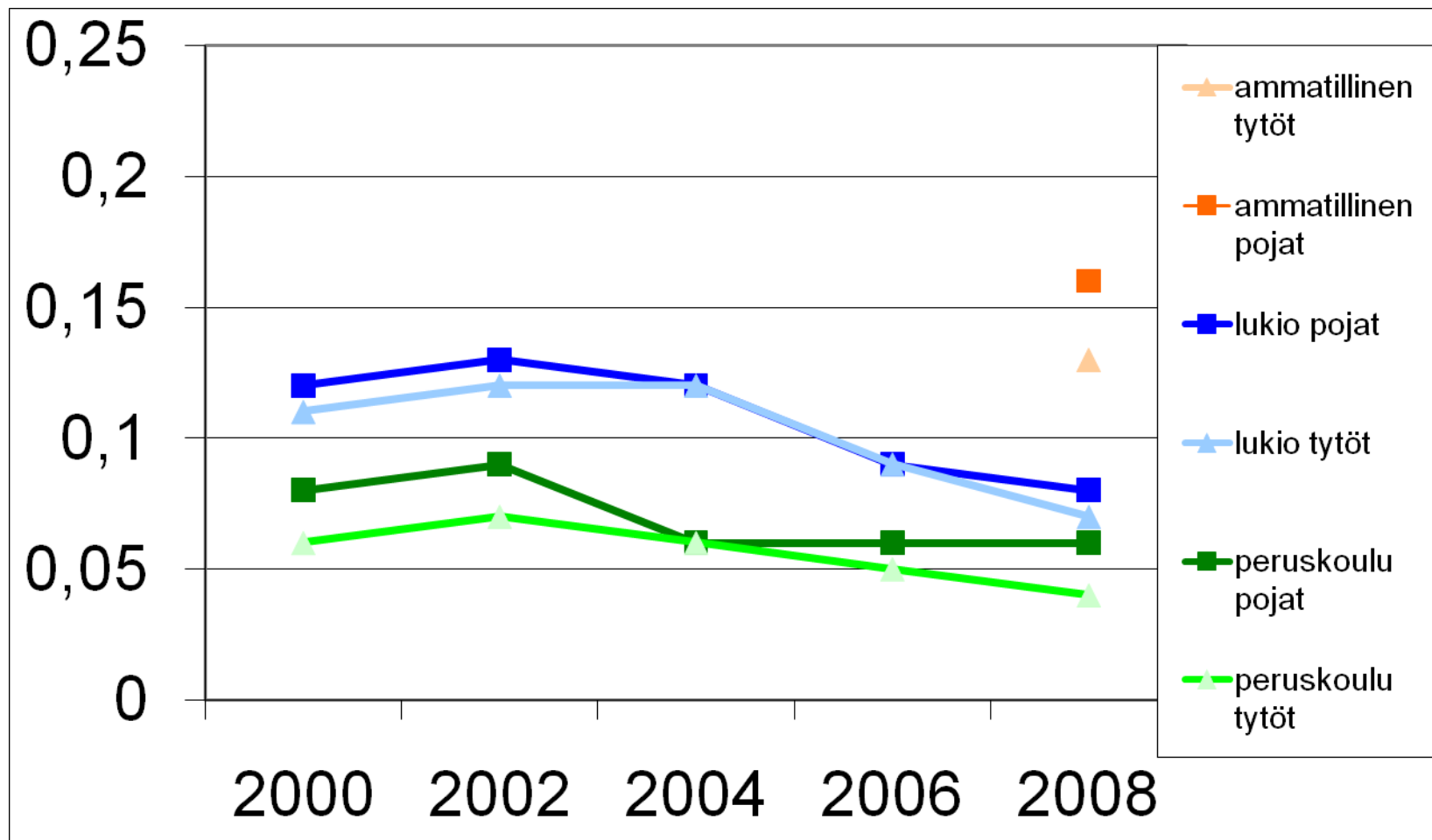
Lähde: Stakes Kouluterveyskysely 2008

Raittiuden muutokset 2000-2008 (%)

Muutokset huumekekeiluissa 2000-2008 (%)

Lähde: Stakes Kouluterveyskysely 2008

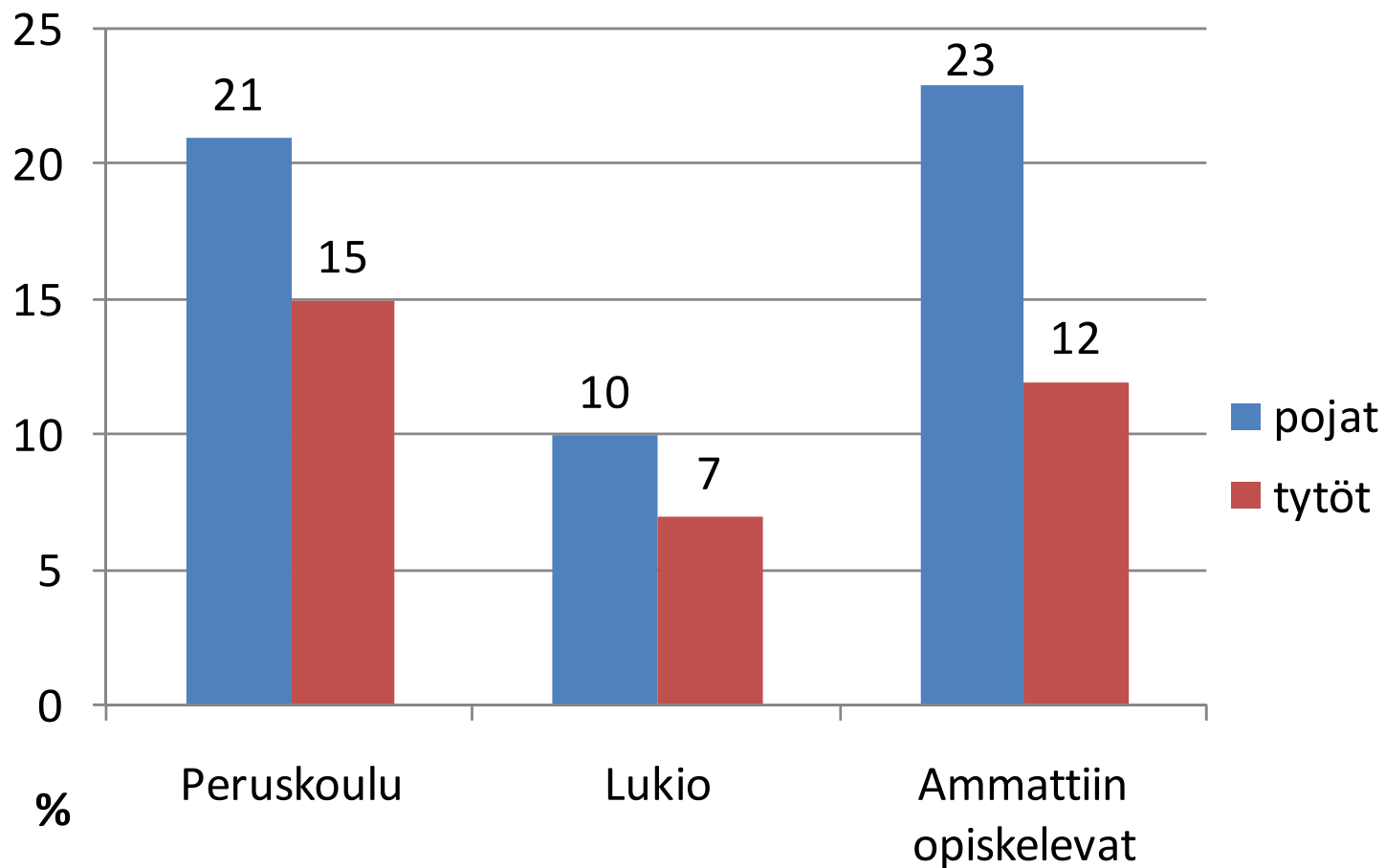
Oletko koskaan kokeillut tai käyttänyt..

prosenttiosuudet: 1. peruskoulu, 2. lukio, 3. ammatillinen

1. alkoholia ja lääkkeitä yhdessä 8 %, 5 %, 13 %
2. marihuanaa tai hasista 4 %, 7 %, 13 %
3. haistellut huumaavaa ainetta päihtyäksesi 10 %, 4 %, 8 %
4. lääkkeitä ilman alkoholia päihtyäksesi 5, 3, 6
5. heroiniä, kokaiinia, amfetamiinia, LSD:tä tai muita vastaavia huumeita 2 %, 1 %, 2 %
6. ekstaasia 1 %, 1 %, 2 %
7. subutexia 1 %, 0,5 % 0,5 %

Huonot tiedot päihteistä 2008 (%)

Yhteenveto Itä-Suomen läänin tuloksista 2008 päihteiden osalta

ILONAIHEET

Peruskoululaisilla ja lukiolaisilla

- vanhempien tupakointi väheni
- tupakointi väheni
- humalajuominen väheni
- tiedot päihteistä paranivat

Lukiolaisilla lisäksi

- huumekekokeilut vähenivät

HUOLENAIHEET

Ammattiin opiskelevilla verrattuna lukiolaisiin

- vanhempien tupakointi yleisempää
- päihteiden käyttö yleisempää
- tiedot päihteistä huonommat

Lähde: Stakes Kouluterveyskysely 2008

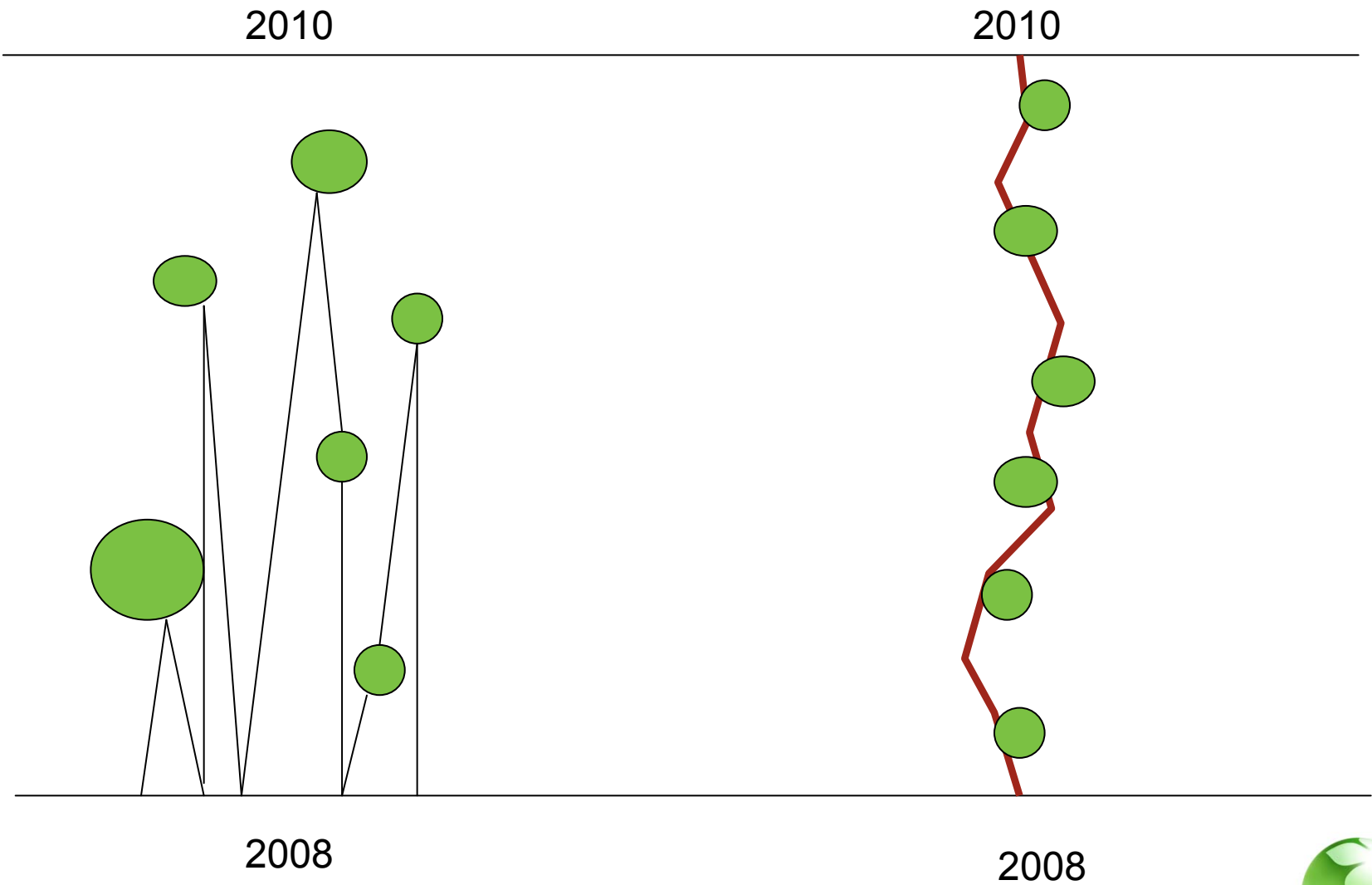

Miten Kouluterveyskyselyn tiedosta tulee vaikuttavaa?

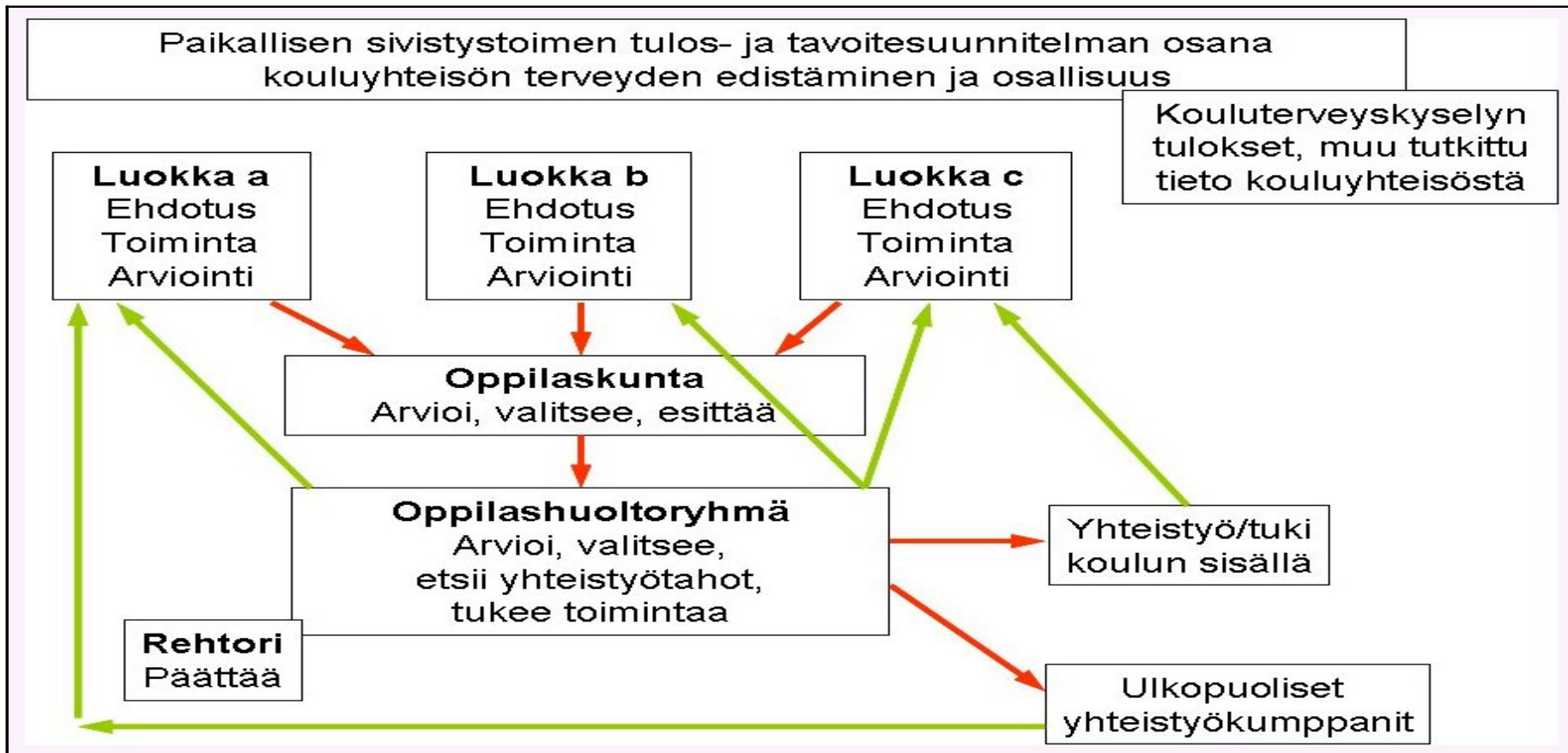
- Poimitaan keskeiset asiat ja muutokset
- Saatetaan tulokset tiedoksi kuntajohdolle, kunnan johtoryhmälle, lautakunnille ja muille päättäjille
- Toimialojen johto on keskeisessä asemassa
- Tietoa levitetään laajasti oppilaitoksissa ja sivistystoimessa, mutta myös sosiaali- ja terveystoimessa, nuorisotoimessa, liikuntatoimessa, vapaa-aikatoimessa jne.
- Tulosten hyödyntäminen on suunnitelmallista ja se sisältää arvioinnin
- Avuksi kouluterveyslähettäjä?

Onko oppilaitoksen hyvinvointityössä punainen lanka?

Kajaanin malli

Yhteystiedot: lehtori Leena Lerssi, Kajaanin ammattikorkeakoulu,
etunimi.sukunimi@kajak.fi

KIITOS!

hanna.harju@thl.fi

puh. 020 610 7158

**lisää yhteystietoja löydät:
www.thl.fi/kouluterveyskysely**

